

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 7.072.2:378.22](045)

DOI: 10.31318/2414-052X.4(61).2023.301190

БОГДАН ЖУЛКОВСЬКИЙ

ORCID iD: 0000-0001-8435-5201

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна)
eisodikon@gmail.com

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬО-ТВОРЧОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

(узагальнення досвіду першого п'ятиріччя
на прикладі спеціальності 025 «Музичне мистецтво»)

Проаналізовано норми Закону України «Про вищу освіту», які стосуються третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти, а також Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні». Виокремлено невирішені питання щодо професійних прав докторів мистецтва, зокрема можливості нарахування надбавок у граничному розмірі 15% та отримання вчених звань доцента і професора. Охарактеризовано освітньо-творчі програми, розроблені установчими групами мистецьких закладів вищої освіти, та проект стандарту доктора мистецтва, який пройшов фахову й методичну експертизу та наразі перебуває на прикінцевих стадіях погодження. Зауважено, що ці документи знаходяться у стані перманентного пошуку оптимальної моделі існування та щороку переглядаються на засіданнях випускових кафедр і вчених рад за участю внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів. З'ясовано, що науково-педагогічними працівниками мистецьких академій та університетів розроблено низку унікальних авторських курсів для аспірантів та асистентів-стажистів, які корелюють із темами творчих мистецьких проєктів, а також пов'язані з художніми смаками й дослідницькими зацікавленнями їх творчих керівників і наукових консультантів. Підкреслено, що всі здобувачі третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти є вільними у формуванні власної освітньої траєкторії, виборі навчальних дисциплін і тем для наукових досліджень та мистецьких експериментів. Встановлено, що станом на сьогодні в Україні успішно відбулося майже п'ятдесят захистів творчих мистецьких проєктів з музичного мистецтва. Вказано, що тематика творчих проєктів аспірантів є різнобічною, сферичною, панорамною і включає українську та зарубіжну музичні культури давніх епох і постмодерну, питання формотворення й засобів виразності, жанру та стилю, художніх течій та технік, проблеми джерелознавства, герменевтики і семіотики, інтерпретації і виконавства тощо. Анонсовано найближчі захисти мистецьких проєктів зі спеціальностей 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», 026 «Сценічне мистецтво», 022 «Дизайн», 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Окреслено перспективи досліджень, які пов'язані з акредитаціями освітньо-творчих програм доктора мистецтва та утворенням разових спеціалізованих рад із захисту творчих мистецьких проєктів.

Ключові слова: доктор мистецтва, творчий мистецький проєкт, проєкт стандарту, освітньо-творча програма, навчальні дисципліни, спеціалізована рада.

Постановка проблеми... Освітньо-творчий ступінь доктора мистецтва — зовсім новаторський у вищій освіті України, проте давно відомий у низці країн світу. Нашого часу продовжує тривати активна нормотворча діяльність на рівні розробки та прийняття підзаконних актів стосовно цього унікального феномена. До складу робочої групи зі створення стандарту й до громадського обговорення інших документів залучено представників музичних академій України — членів підкомісії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України та експертів з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Результати праці доволі суттєві та оптимістичні, утім не всі проблеми стосовно функціонування цього особливого ступеня вищої освіти вдалося вирішити.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Наукові розвідки з проблем підготовки докторів мистецтва у сферах сценічного та образотворчого мистецтв належать сучасним українським мистецтвознавцям Олексію Безгіну (2020), Ользі Успенській (2022), Олені Касьяновій (2021) і Лесі Смирній (*Lesia Smyrna*, 2020). Зарубіжний досвід підготовки докторів мистецтва з музичного мистецтва було узагальнено у доповіді на Міжнародній науковій конференції «Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики та перспективи», яка відбулася в Києві на базі Міністерства культури України (Назаренко, 2017).

Олексій Безгін (2020) розглянув Постанову Кабінету Міністрів України щодо ступеня доктора мистецтва у контексті міжнародної практики, регламентованої Флорентійськими принципами, здійснив компаративний аналіз двох можливих варіантів третього рівня вищої художньої освіти: освітньо-наукового і освітньо-творчого. Разом із Ольгою Успенською (2022) він розробив принципи побудови освітньо-творчої програми з театрального мистецтва,

адаптованої для України, використовуючи надбання країн Західної Європи й США.

Предметом дослідження Олени Касьянової (2021) є підготовка докторів мистецтва з музичної режисури в Україні на основі передового досвіду держав Європейського Союзу. Особливу увагу приділено проблематиці формування у здобувачів третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти комплексу фахових компетентностей. Леся Смирна (2020) порушила питання акредитації разових спеціалізованих рад із присудження ступеня доктора мистецтва, зокрема вимог до голови та рецензентів, що передбачено законодавством.

Метою статті є узагальнення п'ятирічного досвіду підготовки асистентів-стажистів та творчих аспірантів зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» на освітньо-творчих програмах третього рівня вищої освіти у музичних академіях України. Для реалізації мети поставлено чотири **завдання**:

- 1) проаналізувати нормативну базу України щодо правового регулювання ступеня доктора мистецтва й виділити невирішені питання;
- 2) типізувати розроблені освітньо-творчі програми з музичного мистецтва та проект стандарту освітньо-творчого рівня вищої освіти;
- 3) виокремити унікальні обов'язкові та вибіркові навчальні дисципліни, які запропоновані здобувачам третього рівня вищої освіти;
- 4) узагальнити творчі проекти з музичного мистецтва, котрі підготовлені, апробовані і захищені в українських закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Відповідно до поставлених завдань, згрупуємо матеріал аналізу за чотирма пунктами.

Правове регулювання. Нормативним підґрунтям упровадження освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва є Закони України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014), Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 865 «Про затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні».

В абзаці 5 пункту 6 статті 5 Закону України «Про вищу освіту» розкрито поняття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та визначено центральні

органи виконавчої влади, відповідальні за впровадження механізму підготовки асистентів-стажистів і творчих аспірантів. У наступних двох абзацах міститься загальна характеристика захисту творчих мистецьких проєктів, подано терміни навчання на третьому (освітньо-творчому) рівні вищої освіти, а також кількість кредитів ЄКТС, виділених на освітню складову програми.

У пункті 3 статті 6 Закону України «Про вищу освіту» надано вимоги до атестації здобувачів ступеня доктора мистецтва, зокрема щодо її публічності та попереднього проходження процедури акредитації освітньо-творчої програми. У Законі сказано, що доктор мистецтва за роки навчання у творчій аспірантурі повинен вивчити методологію мистецької та художньо-педагогічної діяльності, набути практичних умінь щодо генерування нових ідей і розв'язання проблем у творчій сфері, підготувати завершений мистецький проєкт.

Детальніше процес підготовки докторів мистецтва та алгоритм захистів творчих проєктів подано у Постанові Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 865 «Про затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні». Цей підзаконний акт містить сім розділів і двічі редагувався (зміни вносилися згідно Постанов Уряду від 12 лютого 2020 р. № 89, від 23 лютого 2022 р. № 151).

Перший розділ має назву «Загальна частина». У ньому визначено форми здобуття ступеня (денна, вечірня, заочна та поза аспірантурою), нормативний термін підготовки (три роки; може ділитися на два етапи: 1-й рік — асистентура-стажування; 2-й і 3-й роки — аспірантура), джерела фінансування (державне або регіональне замовлення, кошти юридичних чи фізичних осіб), окреслено статус аспірантів та асистентів-стажистів, обов'язки закладу освіти щодо забезпечення здобувачів методичною та матеріально-технічною базою.

У другому розділі унормовано питання вступу до творчої аспірантури та асистентури-стажування на основі Умов прийому, затверджених Міністерством освіти і науки України, та Правил прийому, ухвалених вченою радою закладу вищої мистецької освіти. Зазначено, що зарахування абітурієнтів відбувається на конкурсній основі за результатами вступних екзаменів, до яких відносяться:

- 1) творчий іспит зі спеціальності;
- 2) співбесіда з фахових питань та науковий реферат;
- 3) екзамен з іноземної мови;
- 4) іспит з філософії.

У випадку, коли освітньо-творчу програму закладу вищої освіти поділено на два етапи, вступники до асистентури-стажування (першого етапу) складають два вступні екзамени:

- 1) творчий іспит зі спеціальності;
- 2) співбесіду з фахових питань (за програмою магістерського рівня вищої освіти).

Третій розділ Постанови присвячено особливостям підготовки здобувачів освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва, а також навчання в асистентурі-стажуванні. Зазначено, що освітньо-творча програма повинна містити освітню, художню, дослідницьку і педагогічну складові, а також забезпечувати здобуття шести видів компетентностей:

- 1) глибинні знання з фаху;
- 2) практичні художні навички;
- 3) науково-педагогічну майстерність;
- 4) загальнонаукові (філософські) методи;
- 5) універсальні вміння ученого; 6) мовні навички.

Особистісно-орієнтована освітня траєкторія здобувачів ступеня доктора мистецтва регламентується їх індивідуальними планами, що містять конкретні строки виконання задач, поставлених аспірантом спільно з творчим керівником і науковим консультантом. Зауважено, що творчий проєкт повинен складатися з двох компонент:

- 1) художньої;
- 2) дослідницької, які, як правило, є паритетними між собою.

Окремо розглянуто питання апробації творчої мистецької і наукової складових проєкту, як суттєвої умови допуску до захисту.

Наступний розділ унормовує алгоритм утворення спеціалізованої ради з присудження ступеня доктора мистецтва. У ньому подані вимоги до внутрішніх і зовнішніх рецензентів, до голови ради, визначено їх кількісне співвідношення (троє діячів мистецтва і двоє науковців), окреслено обмеження для голови ради, особливості оплати праці штатних та запрошених членів.

П'ятий розділ стосується самого присудження ступеня доктора мистецтва на засіданні спеціалізованої ради. Тут міститься перелік документів, які подає претендент, окреслено обов'язки секретаря ради, визначено терміни виконання кожного етапу напередодні захисту і після нього, охарактеризовано особливості відгуку членів ради на художній проєкт аспіранта, регламентовано процедуру публічного захисту і передбачено форс-мажорні ситуації.

Шостий розділ підзаконного акту має назву «Розгляд апеляцій», сьомий — «Позбавлення ступеня доктора мистецтва». У них розглянуто обставини подачі оскаржень рішення спеціалізованої ради від здобувача ступеня, інших фізичних або юридичних осіб та процедури позапланових засідань.

Зауважимо, що чинною нормативною базою України досі не врегульовані питання доплат докторам мистецтва у граничному розмірі 15% (за аналогом до надбавок, передбачених докторам філософії/кандидатам наук) та можливості отримання вченого звання доцента/професора (як це унормовано для докторів філософії/кандидатів наук чи осіб із почесними званнями).

Освітньо-творчі програми. На сьогодні в Україні існує п'ять освітньо-творчих програм третього рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво». Їх розробниками є науково-педагогічні працівники Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (гарант — Оксана Ринденко), Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (гарант — Юлія Ніколаєвська), Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (гарант — Іван Єргієв), Дніпровської академії музики (гарант — Юрій Новіков), Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка (гарант — Андрій Карп'як). Чотири з них упродовж двох останніх

років пройшли процедури акредитації у Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти та одержали сертифікати (терміном на п'ять років).

До проєктних груп і груп забезпечення освітньо-творчих програм доктора мистецтва входять провідні українські музикознавці та професіонали-практики, зокрема Дмитро Юник, Олег Безбородько, Валерій Громченко, Ірина Сухленко, Ірина Полубоярина, Любов Кияновська, Ольга Катрич. Науково-методичний супровід освітнього процесу здійснюють відділи аспірантури та докторантури, захистів творчих мистецьких проєктів — секретарі разових спеціалізованих рад. Уповноваженими щодо цього у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського є Ольга Путятицька і Наталія Сікорська.

Автор цієї статті брав безпосередню участь у розробленні й затвердженні тимчасового стандарту, освітньо-творчої програми та навчальних планів, іншої нормативної і навчальної документації третього рівня вищої освіти, здійснював організаційно-методичний супровід підготовки акредитаційної справи і перших трьох захистів творчих проєктів на здобуття ступеня доктора мистецтва у роки роботи на посадах завідувача аспірантури й проректора з наукової, методичної та організаційної діяльності Дніпровської академії музики.

Нормативним підґрунтям для укладання та коригування освітньо-творчих програм третього рівня вищої освіти можуть слугувати Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2017 р. № 600, й проєкт стандарту доктора мистецтва, розроблений членами підкомісії 025 «Музичне мистецтво» Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, за участю стейкхолдерів (роботодавці, освітня, наукова і творча спільноти країни).

Наразі проєкт стандарту проходить прикінцеві стадії погодження (фахова і методична експертизи відбулися), утім не може бути затвердженим, адже між профільними центральними органами виконавчої влади з питань освіти, науки і мистецтва (Міністерство освіти і науки України, Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти) і постійно діючим колегіальним органом

(Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти) досі не існує чіткої координації повноважень щодо освітньо-творчого ступеня.

Певне занепокоєння академічної спільноти викликає відсутність освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва у проєкті Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», котрий пройшов громадське обговорення та вноситься до розгляду на засідання Уряду.

Зарубіжний досвід підготовки докторів мистецтва за восьмидесятирічний період узагальнено у Флорентійських принципах, які слугують стандартом для організації освітнього процесу та захисту творчих мистецьких проєктів у низці країн світу. У цьому нормативному документі викладено завдання докторських мистецьких програм, кваліфікаційні вимоги до абітурієнтів та перспективи для випускників, вимоги до художнього продукту та сфери досліджень, настанови для керівників та використання результатів (Безгін, 2020).

Освітньо-творчі програми з музичного мистецтва, затверджені закладами вищої освіти України, містять від трьох до семи загальних компетентностей, від семи до восьми фахових компетентностей і від семи до дванадцяти програмних результатів навчання, які корелюються між собою та з освітніми компонентами, що унаочнено в особливих матрицях. Також ці документи включають загальну інформацію про освітньо-творчу програму, її мету та коротку характеристику, вимоги до абітурієнтів, академічні та професійні права випускників, відомості про кадровий потенціал та матеріально-технічні ресурси, перелік обов'язкових навчальних дисциплін і структурно-логічну схему послідовності їх опанування, форми апробації та захисту творчих мистецьких проєктів.

Навчальні дисципліни. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», освітня складова освітньо-творчої програми підготовки докторів мистецтва має становити від 30 до 60 кредитів ECTS. При цьому, кількість кредитів, виділених на вибіркові освітні компоненти, не може бути меншою від 7,5–15. У Постанові Кабінету Міністрів України вказане мінімальне число кредитів ECTS на кожен блок навчальних дисциплін: 6 кредитів для здобуття поглиблених знань із фаху,

6 кредитів для розвитку практично-художніх умінь, 6 кредитів для формування викладацьких компетентностей, 4 кредити для здобуття універсальних навичок дослідника, 4 кредити для оволодіння філософією та методами науки, 4 кредити для кристалізації мовних компетентностей. Не менше 10–20 кредитів із усієї їх кількості повинно виділятися на асистентуру-стажування.

Вище подані нормативні настанови взято до уваги у всіх п'яти освітньо-творчих програмах із музичного мистецтва третього рівня вищої освіти. Проте, кількість кредитів, виділених на окремі блоки освітніх компонентів, несуттєво коливається, що пов'язано з унікальними особливостями кожного мистецького закладу вищої освіти. Витримано і рекомендовані пропорції між обов'язковими і вибірконими навчальними дисциплінами, а також між аудиторними годинами й часом самопідготовки аспірантів та асистентів-стажистів.

Серед раритетних навчальних дисциплін для третього рівня вищої освіти у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського виокремимо «Актуальні проблеми аналізу музичного твору: теорія, методологія, практика» (Богдан Сюта), «Інтерпретацію музичного твору» та «Стильові засади музично-виконавської творчості» (Віктор Москаленко), «Українську музичну спадщину: нові відкриття» (Олена Шевчук), «Вагнер і вагнеріанство» (Марина Черкашина-Губаренко), «Комунікаційні технології в сучасній музичній культурі України» (Дмитро Юник), «Творчу майстерність» (Тетяна Рощина).

Аспіранти, асистенти-стажисти Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського мають змогу вивчати, зокрема, «Теорію та практику музичної комунікації» і «Психологію творчості» (Юлія Ніколаєвська), «Експертну діяльність у сфері мистецтва» й «Музичне джерелознавство» (Ірина Драч), «Методологію гуманітаристики» (Людмила Шаповалова), «Структуру музикознавства» (Олена Рощенко), «Наукометричні інформаційні системи» (Ірина Полубоярина), «Соціологію музики» (Неоніла Очеретовська), «Арт-менеджмент у соціально-культурній сфері» (Сергій Кучин).

Здобувачі ступеня доктора мистецтва Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка можуть опанувати «Музичну інтерпретацію» і

«Філософію мистецтва» (Ольга Катрич), «Менеджмент мистецької діяльності» (Ольга Липка), «Галицьку музику Габсбурзької доби» (Мирослава Новакович), «Мистецтво піаніста-концертмейстера» (Тетяна Молчанова), «Електронну та комп'ютерну музику» (Віктор Камінський), «Сучасну режисерську оперу» (Аделіна Єфіменко), «Музичну семіотику» (Лілія Назар).

Аспіранти і асистенти-стажисти Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової вивчають, зокрема, «Проектування в галузі культури та мистецтв» (Наталія Попель), «Актуальні проблеми сучасного музикознавства» і «Психологію мистецтва» (Олександра Самойленко), «Професійні засади вищої музичної освіти» (Сергій Шип), «Творчу майстерність» та «Артистичні основи музично-виконавської діяльності» (Іван Єргієв), «Інформаційно-комунікативні засади творчої діяльності» (Кіра Майденберг-Тодорова).

3-поміж нових курсів, розроблених для здобувачів третього рівня вищої освіти Дніпровської академії музики: «Українська композиторська творчість на межі ХХ–ХХІ століть: концепти і тенденції», «Наукова комунікація у сучасній гуманітаристиці: теоретичні і практичні аспекти» (Олена Берегова), «Літургічне музикознавство: східний і західний вектори» (Богдан Жулковський), «Сучасні інформаційні технології у науковій діяльності музиканта» (Валерій Громченко), «Проблеми сучасного естрадного і джазового виконавства» (Сергій Давидов), «Етномузикознавство: регіональний аспект» (Галина Пшенічкіна), «Психолого-педагогічний аспект творчої діяльності» (Лариса Гонтова).

Творчі мистецькі проекти. Назви обов'язкових та вибіркового навчальних дисциплін, призначених для здобувачів третього рівня вищої освіти, споріднені до тематики їх творчих мистецьких проектів, а також до художніх напрямів та дослідницьких інтересів їх творчих керівників і наукових консультантів. Теми художніх проектів затверджують на засіданнях вчених рад і мають корелювати перспективним планам творчої діяльності закладів освіти.

Відповідно до нормативних вимог, творчі мистецькі проекти включають художню та дослідницьку складові, які повинні пройти попередні апробації у формах виступів на концертах і конференціях, публікацій наукових статей і тез,

організації майстер-класів тощо. Захисти творчих проєктів зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» можуть відбуватися як у два етапи (окремо мистецька та окремо дослідницька компоненти), так і в один етап (в один день).

Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти розроблено проєкт нормативного документу, який містить вимоги до персонального складу спеціалізованих рад із присудження ступеня доктора мистецтва та особливості акредитацій рад державними інституціями (Смирна, 2020). У ньому, зокрема, йдеться, що член спеціалізованої ради з присудження ступеня доктора мистецтва має працювати у закладі вищої освіти мистецького спрямування на посадах професора або доцента не менше п'яти років. Вимоги до науковців аналогічні вимогам до офіційних опонентів, рецензентів та голів спеціалізованих вчених рад із захистів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Натомість, вимоги до діячів мистецтва мають свої особливості. Сюди відноситься наявність у потенційного рецензента за останні десять років п'яти і більше мистецьких здобутків, художній напрям яких корелює темі творчого проєкту здобувача. До них належать авторські композиції, концертні програми, музичні альбоми, фондові фонозаписи і відеозаписи тощо.

Зауважимо, що вище згаданим проєктом нормативного акту передбачено також створення постійно діючих спеціалізованих рад із захистів мистецьких проєктів на здобуття ступеня доктора мистецтва, визначені вимоги до їх членів. Але зміни до Постанови Уряду від 24 жовтня 2018 р. № 865 «Про затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні» унеможливили його затвердження.

Першопрохідцем та лідером щодо кількості захистів творчих мистецьких проєктів зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» на сьогодні є Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Відзначимо перші в історії України (2021) захисти проєктів на теми: «Варіаційні цикли С. В. Рахманінова як творча платформа жанрово-стильових взаємодій» (Станіслав Гумінюк) та «Образи України в живописних полотнах Івана Марчука та хоровій творчості сучасних композиторів: мистецькі паралелі» (Тарас Кушнір).

Протягом наступного року у столичній музичній академії відбулося п'ять захистів творчих проєктів із музичного мистецтва, а на 2023 рік їх заплановано не менше сімнадцяти. З-поміж здобувачів освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва — значна частина виконавців (інструменталісти і вокалісти, хорові та оперно-симфонічні диригенти), хоча є й кілька композиторів.

Оригінальні творчі проєкти з музичного мистецтва готують і захищають у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, Дніпровській академії музики, Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка, Одеській національній музичній академії імені А. В. Нежданової (упродовж 2022 – 2023 років у цих закладах відбулося понад двадцять захистів художніх проєктів на здобуття ступеня доктора мистецтва).

Тематика творчих проєктів — різнобічна, сферична та панорамна. З-поміж художніх уподобань і наукових зацікавлень аспірантів — українська й зарубіжна музичні культури давніх епох і постмодерну, питання формотворення й засобів виразності, жанру і стилю, художніх течій і технік, проблеми джерелознавства, герменевтики і семіотики, інтерпретації і виконавства тощо.

Всі матеріали апробацій мистецької та дослідницької компонент творчих проєктів заздалегідь оприлюднюються на офіційних сайтах закладів вищої освіти і фахових видань, а також на каналах YouTube. Самі захисти транслюються у прямому ефірі та викладаються на формальних ресурсах установ, тому є доступними не лише для науковців та професіоналів-практиків, а й для усіх охочих.

У Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського також відбуваються успішні захисти творчих проєктів зі спеціальності 026 «Сценічне мистецтво». Очікуються перші захисти на здобуття ступеня доктора мистецтва зі спеціальностей 026 «Сценічне мистецтво» і 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» на базі Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, зі спеціальностей 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та 022 «Дизайн» у Львівській

національній академії мистецтв. Щороку збільшується кількість закладів вищої мистецької освіти, в яких функціонує творча аспірантура.

Висновки. Вивчивши п'ятирічний досвід підготовки докторів мистецтва з музичного мистецтва в Україні, ми дійшли висновку, що:

1) нормативна база стосовно освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва є розробленою та неодноразово вдосконалювалася, утім не всі питання з приводу професійних прав докторів мистецтва вдалося реалізувати;

2) освітньо-творчі програми третього рівня вищої освіти та сам стандарт ступеня доктора мистецтва наразі перебувають у стані перманентного пошуку оптимальної моделі існування та щороку переглядаються;

3) мистецькі заклади вищої освіти розробили низку унікальних і типових освітніх компонентів для аспірантів та асистентів-стажистів, які корелюються з тематикою їх творчих проєктів та дослідницьких інтересів;

4) в Україні вже відбулося до п'ятдесяти захистів проєктів із музичного мистецтва, з яких чи не половину становлять здобутки аспірантів Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (в установі також проходять творчі захисти зі спеціальності 026 «Сценічне мистецтво»).

Перспективи подальших розвідок... У майбутньому варто приділити увагу узагальненню проблем акредитацій освітньо-творчих програм третього рівня вищої освіти та утворенню спеціалізованих рад із захисту творчих проєктів.

Список використаної літератури і джерел

1. Безгін, О. І. та Успенська, О. Ю., 2022. Методичне забезпечення вітчизняного мистецько-освітнього простору: підготовка докторів мистецтва. *Культурологічна думка*, 21(1), сс.168–178. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-21-2022-1.168-178>

2. Безгін, О. І., 2020. Флорентійські принципи для підготовки доктора мистецтва. *Культурологічна думка*, 18(2), сс.147–155. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-18-2020-2.147-155>

3. Касьянова, О., 2021. Концепт підготовки доктора мистецтва з музичної режисури. *Українське музикознавство*, 47, сс.18–27. <https://doi.org/10.31318/0130-5298.2021.47.256713>

4. Назаренко, Д., 2017. Підготовка Doctor of Arts in Music. В кн.: *Культурно-мистецька освіта на сучасному етапі: прагнення, виклики та перспективи*, Міжнародна наукова конференція, Київ, 23–24 листопада 2017. Режим доступу: <<https://www.dnmczkmo.org.ua/mizhнародna-naukova-konferenciya-kulturno-mysteczka-osvita-na-suchasnomu-etapi-pragnennya-vyklyku-perspektyvy-materialy/>> [дата звернення: 28.09.2023].

5. Порядок здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 р. № 865, [online]. Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2018-%D0%BF#Text>> [дата звернення: 30.09.2023].

6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII, [online]. Режим доступу: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> [дата звернення: 30.09.2023].

7. Smyrna, L., 2020. Ongoing challenges of higher art education. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 43, pp.27–32. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.43.2020.220060>

References

1. Bezghin, O. I. and Uspenska, O. Yu., 2022. Methodical provision of the national artistic and educational space: training of doctors of art [Metodychne zabezpechennia vitchyznianoho mystetsko-osvitnoho prostoru: pidhotovka doktoriv mystetstva]. *Kulturolohichna dumka*, 21(1), pp.168–178. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-21-2022-1.168-178>

2. Bezghin, O. I., 2020. Florentine principles for the preparation of a doctor of arts [Florentiiski pryntsypy dlia pidhotovky doktora mystetstva]. *Kulturolohichna dumka*, 18(2), pp.147–155. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-18-2020-2.147-155>

3. Kasianova, O., 2021. The concept of preparing a doctor of arts in music direction [Kontsept pidhotovky doktora mystetstva z muzychnoi rezhysury]. *Ukrainske muzykoznavstvo*, 47, pp.18–27. <https://doi.org/10.31318/0130-5298.2021.47.256713>

4. Nazarenko, D., 2017. Pidhotovka Doctor of Arts in Music. In: Cultural and artistic education at the current stage: aspirations, challenges and prospects, International Scientific Conference, Kyiv, November 23–24, 2017. Available at: <<https://www.dnmezkm.org.ua/mizhnarodna-naukova-konferencziya-kulturno-mysteczka-osvitana-suchasnomu-etapi-pragnennya-vyklyky-perspektyvy-materialy/>> [accessed: 28 September 2023].

5. The procedure for obtaining the educational and creative degree of Doctor of Arts and training in an assistantship-internship: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 10/24/2018 No. 865, [online]. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2018-%D0%BF#Text>> [accessed: 28 September 2023].

6. On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII, [online]. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>> [accessed: 28 September 2023].

7. Smyrna, L., 2020. Ongoing challenges of higher art education. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 43, pp.27–32. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.43.2020.220060>

BOHDAN ZHULKOVSKYI

ORCID iD: 0000-0001-8435-5201

Ph.D. of Art Criticism, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Musicology and Methods of Musical Art

at Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine)

eisodikon@gmail.com

POSTGRADUATE TRAINING TO OBTAIN THE EDUCATION CREATIVE DEGREE OF DOCTOR OF ARTS IN UKRAINE

(summary of the first five years' experience on the example of specialty 025 "Musical art")

The provisions of the Law of Ukraine "On Higher Education" relating to the third (educational-creative) level of higher education have been analysed, as well as the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Procedure for obtaining the educational-creative Doctor of Arts Degree and Training in an Assistantship-Internship". Unresolved issues, regarding the

professional rights of Doctors of Arts, in particular, the possibility of accrual of bonuses in the maximum amount of 15% and obtaining the academic titles of Associate Professor and Professor have been highlighted. The educational-creative programs developed by project groups of artistic higher education institutions and the draft standard for a Doctor of Arts have been described, which has passed professional and methodological expertise and is currently at the final stages of approval. It is noted that these documents are in a state of constant search for an optimal model of existence and are reviewed annually at meetings of graduate departments and academic councils, with the participation of internal and external stakeholders. It is found that the Professors of art academies and universities have developed a number of unique courses for graduate students that correlate with the topics of creative art projects and are also related to the artistic tastes and research interests of their creative directors and academic advisors. It is emphasised that all applicants for the third (educational-creative) level of higher education are free to form their own educational trajectory, choose academic disciplines and topics for research and artistic experiments. It has been established that as of today, almost fifty defences of creative art projects in the field of music have been successfully held in Ukraine. It is indicated that the subjects of graduate student's creative projects are diverse, spherical, panoramic and include Ukrainian and foreign musical culture of ancient and postmodern eras, issues of form and means of expression, genre and style, artistic movements and techniques, problems of source studies, hermeneutics and semiotics, interpretation and performance, etc. The upcoming defences of art projects in the Programme Subject Areas 021 "Audiovisual Art and Production", 026 "Stage Art", 022 "Design", 023 "Fine Arts, Decorative Arts, Restoration" have been announced. The article outlines the prospects for research related to the accreditation of educational-creative programs of the Doctor of Arts and the creation of one-time specialized councils for the protection of creative art projects.

Keywords: *Doctor of Arts, creative art project, draft standard, education-creative programme, academic disciplines, specialized council.*

Стаття надійшла до редакції 01.10.2023 р.